

Čakaja vsak četrtik in
velja s poštno vred ali
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 12 din.,
pol leta 7 din., četrti leta
4 din. Izven Jugoslavije
25 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu „Sloven-
skega Gospodarja“ v Mari-
boru, Koroška cesta št. 5.
List se dopušlja do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 2 kroni ali 50 para.

Poštnina v državi SHS pavšalirana.

Uredništvo: Koroška cesta
št. 5, Kopljaki se ne vro-
čajo. Upravništvu spreje-
ma naročnino, inserate, in
reklamacije. Cene insera-
tom po dogovoru. Za več
kratne oglase primeren
popust. Nezapriete reklama-
cije so poštnine prosta.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.635.
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

7. številka

Maribor, dne 27. aprila 1923.

56. letnik.

Rusi in Nemci

so pripravili ravno za Veliko noč udeležencem genovske konference in celemu svetu veliko presenečenje s sklepom posebne rusko-nemške pogodbe. Konferenca v Genovi se je sklicala, ker so vsi uvideli, da ne gre več, da bi takozvani »zmagovalci« — par držav s svojimi bojevitimi oblastniki poveljevali celemu svetu. Na konferenco so prišli zastopniki vseh držav, »zmagovalci« so pa mislili, da bodo svojo nadvlado obdržali, da bodo z lepimi besedami svet zapeljali ter vnovič utrdili nove jarme za male in premagane. Francija se Nemčije boji in zato je bil njen glavni cilj, da se Nemčija kolikor mogoče potlači in tudi Rusija kolikor toliko priveže. Novi jarmi so bili dobro pripravljani, pa vključ temu sta se našli dve močni državi — Rusija in Nemčija, napravili križ čez preteklost, odpustili drug drugi vse dolgove ter se predstavili kot močna skupina, ki hoče enotno, složno in enakopravno začeti pravo obnovo. Za sovjetsko Rusijo je podpisal pogodbo sovjetski komisar Čičerin, za Nemčijo pa min. dr. Rathenau.

Pomen pogodbe.

Rusko-nemška pogodba je izpremenila ves današnji svetovni politični položaj.

Pred vojno so bile sile razdeljene na trozvezo (Avstrija, Nemčija in Italija) in na antanto (Francija, Anglija in carska Rusija). Med tema skupinama je izbruhnila leta 1914 vojna, med vojno se je antanta še pridružila Italija, Japonska in Amerika, Rusija je pa s koncem carstva od nje odpadla. Po miru v Parizu je razdelitev izgledala takole: na eni strani antanta s priveskom nekaterih malih držav, na drugi Nemčija in premagane države, Amerika pa sama, ker ji je začelo presedati delovanje z antanto. Antantne države druga proti drugi niso ravno zavezniške, dolžne so druga drugi, dolgovi ne plačujejo in druga preži na drugo, da bi ji izpodmaknila kake uspehe in koristi. Vse so dolžne Ameriki, vse čakajo na njeno pomoč, Amerika pa pomoč odreja ter vedno tirja slabe dolžnike in še slabše plačnike. Pri vsem tem in pri slabih odnošajih je pa antanta vedno skupno nastopala proti premagancem in tvorila je ogromno premoč. — Vsled zveze Rusov z Nemci je pa nadvlada in premoč antantante nad vsemi evropskimi državami — danes strta in ves pošten svet v pravi miroljubnosti in smislu za pravo svetovno obnovo mora pozdravljati odločni in pošten nastop Rusov in Nemcev proti podjarmljenju in izkoriščevanju.

Moč rusko-nemške zveze.

Pogodba obsega in veže ogromno ozemlje z več kot 200 milijoni prebivalcev. Ena država bo v polni meri izpopolnjevala drugo. Rusija ima silno prirodno bogastvo, Nemčija pa izvrstno razvito industrijo in dovolj izvežbanih moči, da dvignejo prirodno bogastvo iz ruske zemlje ter ga spravijo med svet. Tako je moč, ki jo predstavljata obe državi skupaj, naravnost nepremagljiva. Nemčija je bila dolgo obkoljena od vseh strani, sosedje so pobijali vrednost njenih proizvodov, surovine in vse, kar ji primanjkuje so piclo dajali in še to po visokih cenah. Rusija je bila tudi še dalje časa oblegana, tuje, podkupljive čete so jo plenile, manjkalo ji je izvežbanih moči in strojev, da dvigne in obdela svoje prirodno bogastvo, sedaj bo pa ena iz druge krila svoje primanjkljaje in obema je odprt dober trg v Aziji.

Posledice pogodbe.

so dalekosežne. Kakor rečeno, je antanta ovirala gospodarski razvoj Nemčije in nalagala ji je strašna bremena — odškodnine. Nemčija plačuje ogromne svote v zlatu, kako dolgo jih bo še plačevala, je veliko vprašanje. Antanta ji vedno pravi: zvišajte davke, nemška vlada, ki je ljudska-republikanska, pa noče ubijati svojega ljudstva. — Francija žvenklja z orožjem, v skrajnem slučaju pa proti združeni sili Nemcev in Rusov ni moči na svetu.

Rusi imajo še lažje stališče. Antanta zahteva od njih

vojne in predvojne dolgove, ki jih je napravil car nesrečnega in slabega spomina, Rusi pa pravijo: Če plačamo mi, kar se je car zadolžil, morate tudi vi nam plačati, kar ste bili caru dolžni, kar ste dolžni Rusiji za vojne žrtve v vašo korist in vse to, kar ste nam po vojni z raznovrstno podkupljeno vojsko napravili škode. Izenačenje enega računa z drugim iznese, da ima antanta še Rusiji doplačati okroglih 60 milijard zlatih frankov.

Ce bo antanta skušala z orožjem poiskati pot iz te zagate, se ogromna masa od 200 milijonov oborožih, organizira in vsak napad na to silo je brezupen. Rusi in Nemci bodo lahko diktirali svoje pogoje celi Evropi in sledila bo revizija mirovnih pogodb, ki bo Evropi dala drugačno politično lice.

Rusko-nemška pogodba in država SHS.

Pašič in drugi naši oblastniki so bili nekdanj slepo udani ruskemu carju, na njegovo dvorsko kočijo je bil pripet srbski politični voziček. Ko je carja in njegov dvor ubilo ogorčenje, ki ga je sam nakopičil in zakrivil, so se oblastniki SHS brez narodovega odobranja z isto slepo udanostjo oklenili Francozov. Francozi vodijo danes isto nasilno politiko, kot nekdanj nemški »Kaiser« in naši oblastniki se jih držijo, četudi imajo pri tem slab ugled pred celim ostalim svetom, narod Jugoslavije, ki se nikdar ne vpraša, pa silna bremena in strašne žrtve. Vrh tega še sanja naša vlada, zlasti Pašič, da pride v Rusiji zopet car s svojimi generali, knezi, baroni in dvornimi norci na površje. Zato se v naši državi redijo na narodne stroške Wranglovc in vsi drugi pustolovci, ki bi se tudi vragu zapisali, samo da dobijo nazaj, kar so s carjevimi padcem izgubili, in da zopet zapoje bič nad ruskim kmetom. V Beogradu kujejo ruski pregnani generali vojne naklepe proti sovjetski Rusiji in list »Balkan« spusti vsak dan kako proslavo »bela ruskega carja« in kako vojno hujskarijo. Za Veliko noč ga je proglasil celo svetnikom in padec te kronane glave, ki si je izmislila toliko strašnih bremen za svoje ljudstvo, ki je v napuhu, zlatu in blaznem razkošju odreja in s satansko naslado gledala strašno smrt in trpljenje tisočerih, ki so vpili po pravici, — si upa bogokletno primerjati s Kristusovim trpljenjem.

Z zastopniki sovjetske Rusije se v Genovi pogaja ves svet, ker ne more brez njih, naši zastopniki se jih pa skrbno ogibljejo. Angleška vlada se zgraža nad spletkarijami naše vlade z zloglasnim Wranglom in pozvala je našega zunanjega ministra na odgovornost. Minister je vse tajil, kar vsak lahko vidi in s čemer se beograjski listi celo bahajo. Naši oblastniki seveda ne priznajo današnje Rusije, nekdanj so jo videli in poznali samo v carju in ker cara ni več, ker so se vdinili Francozom, so za vse, kar je proti Rusiji.

Bodočnost lahko tako politiko bridko maščuje. Prej ali slej bodo mirovne pogodbe revidirane ali spremenjene, Avstrija se bo priključila Nemčiji in evo, od ene strani že imamo za sosedo nemško-rusko zvezo. Kmalu ga lahko dobimo še od druge strani. Bolgari se razumejo na politiko naslonili se bodo na one, ki nimajo namena jih tlačiti, to so Rusi. S tem si odpro pot tudi v Azijo. Večina Azijatov že danes hodi v sovjetsko Moskvo po nasvete in kmalu bo Rusija s svojimi zaveznički posredovalec in vez dveh svetovnih delov. Tudi Italija, ki je pred leti izdala Avstrijo, lahko vsak čas izda antanto ter se radi večje koristi priključi novi zvezi. Tako nam ostanejo samo še Madžari in Rumuni. To je slaba družba, pa če bi bila tudi dobra, bo lahko stisnjena in stlačena preko mogočnih sosedov čakala na francosko pomoč baš tako zastoj, kot Francija že danes čaka na pomoč preko morja od Amerike.

Radi teh izgledov bodočnosti je potrebna korenita sprememba naše politike na zunaj in na znotraj. Na zunaj se bodo znali razgledati in postaviti le oni državniki, katere bodo vsi narodi Jugoslavije postavili in odobrvali kot svoje vodnike in zastopnike.

Neke sobote večer pa sem si upal predaleč in veter me je odnesel na odprto morje.

Solnce je zašlo in že sem izgubljal upanje, da bi se še živ in zdrav kedaj vrnil, ko me najde trgovska jadrnica, ki je potovala v London. Vkrkali so me in me vzeli s seboj.

Vožnja je bila dolga in viharna in potnino sem moral odslužiti kot priprost mornar.

Ko sem stopil v Londonu na suho, je bila moja obleka raztrgana in oguljena in samo eden dolar sem imel v žepu. Zanj sem prenočil in se prehranil za 24 ur. Nadaljnih 24 ur pa sem bil brez strehe in brez jesti.

Drugi dan krog desete ure sem se lačen in onemogel vlekel preko Portland Place.

Mimo je prišel otrok v spremstvu pestunje. Sočna, debela, živobarvna hruška mu je neopaženo zdrknila iz rok in padla v občestni jarek.

Seveda sem se ustavil in uprl svoje gladno poželjivo oči v blatni zaklad. Voda se mi je nabirala v ustih, moj prazni želodec se mi je krčevito zvijal, duša in telo sta mi kopnela po okusnem sadežu.

Pa vsakokrat, kadar sem se zgenil, da bi ga pobral, je prišel kdo mimo in me je pogledal. Seveda sem se vsled spet vzravnal in sem brezbrizno gledal krog sebe in se delal, kot da bi vobče niti ne mislil na hruško. Parkrat se mi je tako zgodilo. Zaželjeni sad je ležal v jarku, jaz pa sem gladen in poln skomin stopical krog njega.

Že sem ves obupan sklenil, da bom vrgel od sebe vso sramežljivost in pobral hruško, — ko se odpre okno za mojim hrbtom in nekdo mi zakliče:

»Stopite, prosim, za trenutek k nam!«

Najbrž me je kdo imel za berača, sem pomislil, — saj

Velik shod v Ptuj.

Na belo nedeljo je bil v Ptuj naravnost veličasten shod Slovenske ljudske stranke, odnosno Kmetijske zveze. Nič plakotov, nič kričave reklame, samo kraško naznani v »Straži« in »Gospodarju« in zbrali so se možje ptujškega okraja v velikih trumah, da pokažejo svojo odločnost in voljo ter slišijo poročilo dr. Korošca. Celo nekaj izrazitih nasprotnikov je privabilo naše zborovanje.

Prišli so naši možje iz Haloz, iz Slov. goric, iz Gornjega in Spodnjega Dravskega polja, iz bližje in daljše okolice Ptuja in ena misel, ena volja je prešinjala vse. Kdor je zrl te mirne, odločne, izobražene naše možje kmetijske, delavskega in obrtnega stanu, je moral uvideti, da naša stranka s svojim programom združuje cvet našega naroda in da s svojimi nesebičnimi zaupniki in zastopniki gre za nesljivi zmagi nasprot.

Zborovanje se je vršilo v občirni dvorani Društvenega doma — prej »Vereinshaus« in sicer so se sestali na poziv okrajnega vodstva županske zveze ob devetih najprej župani in odborniki posameznih občin ter na podlagi poročila dr. Vesenjaka sklepali o sklepih okrajnega odbora in se posvetovali o nekaterih drugih zadevah, katere bomo obravnavali v prihodnjih številkah »Slov. Gospodarja«.

Ob pol enajstih je bilo politično zborovanje, katero je vodil gospod Miha Brenčič kot predsednik okrajne organizacije KZ. Dr. Korošec je v eno in pol ure trajajočem govoru pojasnil zborovalcem naš notranjopolitični položaj. Govoril je posebej o slabem gospodarstvu sedanje vlade, o neznosnih posledicah centralizma in o krivicah, ki izvirajo nujno iz centralizma ter povdaril, da gremo nasproti uresničenju našega programa po avtonomni in samoupravni Sloveniji. Ostati moramo le trdni in neizprosnosti ter sklenjeni v borbi.

Dr. Korošec je podvrgel ostri kritiki tudi našo zunanjo politiko ter kazal, kako se gradi sčasoma v Evropi nov red, kjer kmet in delavec ne bosta več sužnja kapitalizmu, temveč bosta s svojimi združnimi organizacijami gospodarila in se medsebojno dopolnjevala.

Zborovalci so z napeto pozornostjo sledili izvajanjem svojega voditelja in navdušeno odobrili njegovo dolgo poročilo, polno pogledov v bodočnost. Za dr. Korošcem je govoril kratko še prof. Vesenjak in predsednik Brenčič, ki je pridejal še poročilo o svojem delovanju za okraj in bolnišnico. Predlagal je tudi resolucije, ki se v glavnem krijejo s sklepi županske zveze in shoda v Slov. Bistrici. Pridejal pa je posebej resolucijo, s katero zborovalci odločno obsojajo misel, da bi se zaprla ptujška bolnica in da bi se njen dragocen material po prizadevanju dr. Cerniča, primarija v Mariboru, prenesel v Maribor. Vse resolucije so bile soglasno sprejete in predsednik je zaključil zborovanje, ki je trajalo nad dve uri.

Sijajno zborovanje KZ v Žalcu.

Na velikonočni pondeljek je bil shod SLS v Žalcu. Shoda se je udeležilo gotovo nad 300 mož in mladeničev in tudi žensktvo je bilo častno zastopano. Velika dvorana g. Hodnika je bila polna. Govoril je narodni poslanec g. Davorin Krajnc, ki je v blizu dvurnem govoru podal poročilo o političnem položaju in delovanju naših in nasprotnih poslancev. Ljudstvo je poslušalo poročilo z burnim odobravanjem. Značilno je, da gospod minister Pucelj, ki je imel pred par mesci v Žalcu shod z največjim pompom in ministersko avtoriteto, ni imel tako lepega shoda kot SLS. — To je znamenje, da so Žalčani pametni ljudje in ne gredo za tistimi, ki gonijo liberalno lajno, ampak za tistimi, ki dela za blagor ljudstva in to bo storilo naše ljudstvo povsod.

Shod je spretno vodil g. Jurhar.

Na shodu so se sprejele sledeče resolucije: 1. V velikem številu zbrani zborovalci protestirajo proti 200 odstotnemu zvišanju davkov. 2. Proti obdačenju vozil na

sem zares na zunaj izgledal čisto beraški — pa je opazoval moje muke in skušnjave in mi je hotel dati kaj vbogajne, morebiti celo — oh — kaj toplega za želodec.

Obrnil sem se za klicem.

Postaren gospod je gledal skozi okno in mi je kimal. Za trenutek se je uprl v meni ponos bančnega uradnika, — pa glad je hušji kot ponos — vstopil sem.

Sijajno oblečen strežaj me je peljal v razkošno, bogato sobo. Dva prijazna gospoda sta me sprejela, odpravila strežaja in mi rekla sest.

Pravkar sta menda končala svoj zajutrek. Ostanki so še ležali na mizi in pogled na nje me je skorajda premagal. Vse sile sem moral zbrati, da nisem planil k mizi. Pa ker mi nista ničesar ponudila sem moral brzdati svoj glad kakor sem vedel in znal.

Ta dva gospoda torej sta hotela poravnati zanimiv prepis, ki sem zanj sicer zvedel šele precej časa pozneje, ki bi pa v njem jaz naj imel glavno vlogo. Brata sta bila, in pred nekaj dnevi sta se bila vroče sporekla in končno sta naredila stavo, s čimer Angleži običajno poravnajo — svoje sporne zadeve.

Stvar je bila pa tale. Povem jo čitateljem vnaprej, da bodo potek dogodkov bolj razumeli nego jaz, ki nisem izpočetka vedel, zakaj je šlo.

Angleška državna banka je izdala pred nedavnim časom dva bankovca, vsakega za milijon funtov zlata. Potrebnovala jih je za neko izplačilo v inozemstvu. Omeniti je treba, da tako visokih bankovcev Angleška banka ne prej ne pozneje kedaj ni več natisnila.

Iz kakršnegakoli vzroka, ne vem prav zakaj, pa je bil izplačan le eden teh bankovcev. Drugi je ostal shranjen v varnih kletah bančne palače.

Bankovec za milijon funtov^{*)} zlata.

Angleški spisal Mark Twain.**

Tistikrat sem štel sedemindvajset let.

Uradnik sem bil pri neki banki v San Franciscu, ki se je pečala z nakupom in prodajo zlatih rudokopov, in prav dobro sem se razumel na denarne posle in na trgovino z delnicami. Sam sem bil na svetu, druga nisem imel ko brihtno glavo in dobro ime, toda to mi je zadostovalo na potu k sreči in zadovoljen sem bil s svojimi izgledi v bodočnost.

Ob sobotah popoldan po sklepu uradnih ur sem bil prost. Kadar je bilo vreme lepo, sem šel v pristanišče, si najel majhno jadrnico in sem jadral ven na morje.

* Angleški funt (pound sterling), računska enota v denarnem prometu, je veljal v mirovni dobi 24 naših kron.

** Mark Twain (izgovori: Tvén) je izmišljeno ime. — Pisatelj se imenuje Samuel Langhorne Clemens, rojen l. 1835 v državi Minnesota v Severni Ameriki. Je najboljši ameriški humorist, sploh vsega angleškega slovstva. Njegov humor je fin, duhovit, navadno leži v pretiravanju in v komičnih prizorih, jedro je pogosto skrito, da si ga mora čitatelj šele iskati, kar pomnožuje njegovo vrednost. Mark Twainova dela so med prvimi v svetovnem slovstvu in so prevedena v vse evropske jezike. Upamo, da bomo ustregli našim bralcem, ako jim podamo nekaj njegovih del v prevodu.